

Valentin Naumescu

*Nicolae Titulescu – arhitect al diplomației românești**

Domnule președinte al Academiei Române,
Domnule vicepreședinte al Academiei Române,
Domnule președinte al Fundației Europene Titulescu,
Distinși invitați,

Participăm astăzi la un eveniment remarcabil – marcarea a 125 de ani de la nașterea marelui diplomat și om politic Nicolae Titulescu. Departe de a consemna o simplă aniversare, omagiem de fapt drumul prin vremuri al unei prestigioase personalități, care, așa cum îl descria Savel Rădulescu, „și-a pus toată pasiunea pentru organizarea unei lumi mai bune, a unei păci durabile, îmbinând idealul de mâine cu realitatea de azi, într-o activitate fecundă prin constanța și luciditatea ei“.

Nu cred că mai este cazul, pentru a-l evoca pe Nicolae Titulescu, să refacem traseul vieții și operei sale, date fiind intervențiile remarcabile ale antevorbitorilor; deși valențele acestei personalități excepționale nu vor fi niciodată îndeajuns de sublimate. Consider însă că este mai potrivită reliefaarea celor mai importante aspecte din activitatea organizațională internă a ministrului de Externe Nicolae Titulescu; mă voi referi la actualitatea viziunii sale privind dezvoltarea instituțională a Ministerului Afacerilor Străine.

„Meseria de diplomat“ – ca să parafrzez o sintagmă folosită de Henri Irénée Marrou – „meseria“ de observator, negociator și facilitator privilegiat al relațiilor din sistemul internațional a cunoscut în România interbelică un progres fără precedent.

În timpul celor două mandate ca ministru de Externe, între anii 1927–1928 și 1932–1936, Nicolae Titulescu a manifestat o statornică preocupare pentru constituirea unui corp diplomatic profesionist, de elită, recomandat exclusiv de virtuțile intelectuale, profesionale și morale.

În acest spirit, la 1 august 1927, puțin după prima numire în funcție, Nicolae Titulescu înainta un proiect de reorganizare și restructurare a Ministerului Afacerilor Străine, prin care principalele direcții din administrația centrală se specializau strict, în scopul eficientizării activității.

* Alocuțiune rostită de Valentin Naumescu, secretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe, la Sesiunea omagială consacrată împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu, organizată sub auspiciile Academiei Române, Ministerului Afacerilor Externe, Fundației Europene Titulescu, în Aula Academiei Române, 16 martie 2007.

Prin ce se individualiza modernizarea instituțională propusă? În primul rând, prin măsurile luate în ultima parte a aceluiași an, când s-a creat Diviziunea economică, iar Direcțiile afaceri consulare și afaceri comerciale au fost comasate. Se asuma astfel o abordare corelativă a problemelor politice și economice, urmărindu-se cooperarea și o exprimare unitară a punctelor de vedere românești privind domeniile economic și financiar, în cadrul Ligii Națiunilor, ori a altor organisme de profil.

„Era un mare jurist – spunea Antoine F. Frangulis despre Nicolae Titulescu – și avea viziunea viitorului, întocmai ca Talleyrand. Dacă Europa ar fi ținut seama de politica pe care o preconiza el, alta ar fi fost, desigur, soarta ei.“

În acest sens, extrem de importantă a fost decizia lui Nicolae Titulescu de a crea o Diviziune juridică în cadrul Ministerului Afacerilor Străine, dată fiind necesitatea unei abordări coerente a tuturor problemelor de natură juridică cu care se confrunta statul român. Crearea acestei noi diviziuni asigura, totodată, legătura statului român cu organismele juridice internaționale, fixându-se obiectivele și modalitățile de constituire, structurare și îmbogățire a fondului documentar în acest domeniu.

Ce alte măsuri de modernizare au rămas în urma acelei perioade? Nu în ultimul rând, inițiativa de înființare a Consiliului superior diplomatic, chemat să examineze problemele de importanță strategică și, de asemenea, să ofere consultanță ministrului de Externe.

Înțelegând ca nimeni altul importanța reprezentării diplomatice, Nicolae Titulescu a impulsionat dezvoltarea activității externe prin crearea unor noi misiuni diplomatice în state europene și țări de pe alte continente, din America Latină, Asia și Africa, prin aderarea la noi organisme și organizații internaționale, prin organizarea ori participarea la conferințe internaționale cu caracter subregional, regional și continental, pe diverse probleme.

În concepția sa, succesul în politica externă se baza, în primul rând, pe contacte strânse, directe, constante și active cu celelalte țări, iar reprezentanțelor diplomatice ale României le reveneau multiple și importante misiuni în acest sens.

Astfel, rezolvarea divergențelor, precum și impunerea eficientă a intereselor României în plan internațional nu se puteau realiza decât pe calea dialogului, a discuției directe cu partenerii:

„În situația internațională de azi – spunea Nicolae Titulescu – consider că este de mare interes ca punctul de vedere românesc în diferitele probleme externe la ordinea zilei să facă obiectul unui schimb de vederi direct cu miniștrii de Externe. România este doritoare de pace și politica ei

externă nu s-a îndepărtat niciodată nici de la acest scop esențial, nici de la calmul necesar, care singur poate permite găsirea mijloacelor apropiate pentru realizarea lui“.

Pe aceste coordonate s-au înscris vizitele pe care Nicolae Titulescu le-a efectuat în străinătate, având astfel posibilitatea de a aborda direct, cu personalități politice și diplomatice importante, atât problemele României, cât și chestiuni de interes european și global.

Nicolae Titulescu a avut și o relație specială cu presa – pentru a explica și a face cunoscută opiniei publice viziunea sa în domeniul politicii externe românești, pentru a acorda cuvenita atenție principiilor moderne de comunicare instituțională. Adresându-se jurnaliștilor cu ocazia primei sale conferințe de presă după numirea ca ministru de Externe, el afirma: „între diplomație și ziaristică este o strânsă legătură. Și unii și alții alergăm după noutate. Unii, diplomații, mai cu prudență, alții, ziariștii, caută și senzaționalul. Dar de la dumneavoastră, ziariștii, noi diplomații aflăm multe, atâtea lucruri nouă folositoare, până să apuce calea oficială. Iată de ce știu ca în fiecare săptămână sau cel mult la două săptămâni să am o conferință cu dumneavoastră, ca să vă pot împărtăși atâtea lucruri interesante pentru țară“.

Astfel, Nicolae Titulescu a acordat o mare atenție încadrării birourilor de presă de pe lângă reprezentanțele României cu personal competent și calificat. Lui i se poate atribui prezența în Ministerul Afacerilor Străine, în calitate de atașat de presă sau consilier de presă în Direcția Presă și Informații a unor personalități precum Elena Văcărescu ori Lucian Blaga.

Nicolae Titulescu a pledat, în calitate de ministru de Externe, și pentru asigurarea unor condiții materiale și financiare speciale pentru personalul Ministerului Afacerilor Străine, condiții în concordanță cu standardele internaționale. În perioada ministeriatelor sale, reprezentanții români au dobândit o poziție egală, un statut similar cu acela al diplomaților occidentali, menit să le înlăture orice inhibiții și complexe de inferioritate.

În 1931, marele diplomat român își definea astfel condiția, în discursul la re alegerea sa ca președinte al Societății Națiunilor: „Fiecare își are misiunea sa, cu toții uniți cum ne-am putea îndoii de succes? Ce importanță are faptul că nu vom fi prezenți în ziua când opera va fi terminată? Ce importanță că vor fi uitate eforturile lucrătorilor din primul ceas? Ce importanță că noi nu vom fi fost decât soldații necunoscuți ai victoriei păcii? Vom fi aceia care au crezut într-o clipă când ar fi putut să-și piardă credința și acesta este singurul merit care are preț ...“

Doamnelor și domnilor,

În anul 1928, Nicolae Titulescu declara: „România este dominată de perfecta concordanță ce există între interesele românești și interesele

europene. Toate actele sale de politică externă din trecut, ca și (...) toate actele politicii sale externe din viitor, se explică sau se vor explica prin această considerațiune fundamentală“.

Viziunea lui Nicolae Titulescu, care transcende spiritul național, prin cel regional, spre universal, poate fi și astăzi proiectată asupra politicii externe românești.

La începutul acestui an, s-a deschis o nouă pagină în istoria României. Aderarea la Uniunea Europeană a marcat un alt stadiu istoric, adăugând o nouă identitate celei naționale. Rămânând fideli principiilor și valorilor fundamentale, ne vom asuma acest statut și vom încerca să fructificăm interesul național, în solidaritate cu partenerii noștri europeni.

Acțiunea în plan extern a României are la bază convingerea că o prezență puternică a Uniunii Europene în plan global va fi nu doar în beneficiul păcii, securității și prosperității continentului european, ci și al comunității internaționale în ansamblul ei.

Onorat auditoriu,

Memoria ilustrului diplomat este pentru Ministerul Afacerilor Externe al României o datorie de onoare și un titlu de glorie. Rememorarea ideilor novatoare ale lui Nicolae Titulescu, în ipostaza de ministru al Afacerilor Străine, nu poate fi decât un imbold pe drumul european al României de astăzi.

Folosesc acest prilej pentru a exprima gratitudinea noastră față de instituțiile colaboratoare. Mulțumesc pentru faptul că acest eveniment special al lumii diplomatice și academice românești se desfășoară sub cupola Academiei Române și vă mulțumesc pentru atenția acordată.